

Bioplynová stanica: Dojná krava alebo upír?

Na začiatku to vyzeralo na projekt ako z rozprávky. Z rastlinnej, cenovo nestabilnej produkcie, málo využívanej trávy, hnoja, prípadne cukrovarníckych rezkov sa mal stať prostriedok, ktorý by zabezpečil družstvu stabilné príjmy počas celého roka. Navyše malo ísť o ekologický a obnoviteľný zdroj, ktorý by generoval príjmy za finančnej podpory štátu. Ako to však u nás býva zvykom, realita je iná a dnes niektoré družstvá bojujú o holú existenciu.

Bioplynová stanica v Bolešove – príklad, ako sa z dojnej kravy môže stať upír.

Rozmach bioplynových staníc začal pred pár rokmi a vyzeralo to ako skvelý nápad. Investori sa rozbehli do družstiev, ktorým sľubovali zhodnotenie ich poľnohospodárskych nadbytkov. Vystupovali ako profesionáli, ktorí zabezpečia všetko na kľúč a jediné čo od družstva potrebujú je kúsok pozemku na stavbu a stabilné dodávky najmä kukuričnej siláže, trávy, hnoja, či inak nepotrebného nadbytku, či odpadu. Európska únia navyše tlačila Slovensko do obnoviteľných zdrojov energie a tak štát kývol na doplatok rozdielu v cene a garantoval relatívne vysokú výkupnú cenu na pätnásť rokov. Všetko vyzeralo ideálne a je pochopiteľné, že takto lákavo nastavená ponuka vyzerala pre družstvá ako obchod storočia.

Dvestotisíc eur ročne presvedčilo veľa družstiev

Veľa družstiev neskúmalo legislatívu, úverové podmienky bánk a ani nepreverovali či investori naozaj budú schopní splniť to, čo sľubujú a častokrát sa takmer naslepo vrhli do podnikania v oblasti výroby elektrickej energie. Kto by odolal pravidelným platbám za dodávku vstupných surovín a očakávanému zisku 200 000 eur ročne, ktorý by sa delil len medzi partnerov? Asi nik a tak bioplynové stanice začali u nás rásť ako

huby po daždi. Rozdelené sú však na dva tábory. Sú družstvá, ktoré majú pozitívne skúsenosti, vykúpené počiatočnými starosťami, a sú družstvá pre ktoré sa stanica stala nočnou morou.

Dodávky nad zlato

Každá minca má dve strany. Príbúdajúce stanice potrebovali čoraz viac poľnohospodárskych produktov a družstvá zistili, že z vlastných zdrojov ich nevedia pokryť a museli ich nakupovať. Tento moment spôsobil, že ceny sa začali zdvíhať. Napríklad kukuričnú siláž museli družstvá dodávať stabilne v rovnakých objemoch aj napriek suchým rokom. Dovtedy bezcenné odrezky zo spracovania cukrovej repy sa vyšplhali z defacto nulovej hodnoty na dnešných 10 eur za tonu. Spracovateľ je stále viac, čím stúpa cena. Z nadbytkov sa stal nedostatkový tovar a to celé mení situáciu. Dnes už družstvá vyčlenili veľké plochy na pestovanie plodín vhodných na „kŕmenie“ bioplynových staníc. Nie je to ľahká situácia, keďže manželstvo so stanicou sa uzatvára na pätnásť

rokov a po celú túto dobu je družstvo pod sankciami, povinné dodávať do nej požadované množstvo prebytkov aj keď samo nie je schopné takýto objem vyprodukovať.

Kladivo na družstvá

Problém nastáva, keď sa stretne investor bez skúseností s bioplynovou stanicou a malé právne povedomie družstva. Toto a ešte viac okolností sa spojilo v družstve Bolešov. Plán kŕmenia bioplynovej stanice lacnými a dostupnými surovinami sa stal utópiou. Úvodné roky prevádzky, ktoré mali byť bezporuchovými vykazujú enormné náklady na údržbu a opotrebenie zariadenia. Zle nastavené ceny a vzťahy s partnerom bez jasne stanovených zodpovedností sú častou realitou. K tomu zrušenie doplatku za dodávku energie spustilo lavínu udalostí. Stanica bola od začiatku zle projektovaná a požadované objemy nebolo družstvo schopné pokryť z vlastnej produkcie. Muselo ho nakupovať od dodávateľov, pretože potrebovalo viac a viac surovín na jej prevádzku.

Z rastlinnej, cenovo nestabilnej produkcie, málo využívanej trávy, hnoja, prípadne cukrovarníckych rezkov sa mal stať prostriedok, ktorý by zabezpečil družstvu stabilné príjmy počas celého roka.

Do toho sa pridali dva neúrodňé roky spolu s neustálymi technickými problémami a výpadkami na stanici. Tie vyžadovali neustále opravy a investície. Partner družstva, ktorý mal stavbu a prevádzku na starosti, nedokázal družstvu vysvetliť prečo je to tak.

„Do hry vstupuje aj veľa administratívno-právnych činností, ktoré pri zanedbaní spôsobia katastrofu. Napríklad ak spoločnosť založená na prevádzku stanice nepodá príslušné žiadosti, môže prísť o štátnu podporu výkupu energie. Je to na pohľad malá administratívna chyba spôsobujúca obrovské výpadky v tržbách. Táto sa prihodila nielen v Bolešove, ale aj viacerým ďalším družstvám na Slovensku. Pokiaľ neusejú v súdnom spore s distribučnou spoločnosťou, môže skončiť ich podnikanie krachom a v hlbokých dlhoch,“ povedal Jaroslav Hudcovský, podpredseda PD Bolešov.

Riešenie v nedohľadne

Situácia v Bolešove a podobných družstvách sa aj

naďalej mimoriadne komplikuje. Aby sa zabránilo krachu, musia sa v prvom rade splácať úvery. Popri tom družstvo vkladá množstvo prostriedkov do dodávky „krmiva“ pre stanicu, ale nedostáva zaň zaplatené, pretože prednosť má banka. Družstvo si musí požičať, a tak sa tvorí začarovaný kruh, v ktorom dlhy neustále rastú. PD Bolešov s tým má bohaté skúsenosti.

„Partner, ktorý mal na starosti výstavbu a administratívu stanice, odmieta prevziať plnú zodpovednosť za vzniknuté chyby a nepredvídateľne mení svoje rozhodnutia. Našťastie úverujúca banka v spolupráci s družstvom sa snaží preklenúť toto problematické obdobie,“ povedal Jaroslav Hudcovský, podpredseda PD Bolešov.

Pritom práve partneri sú často tými subjektmi, na ktoré sa družstvo, možno až slepo, spolieha. Až keď začali problémy, prišlo sa na to, ako zle sa nastavilo „kŕmenie“ stanice, ako zle bola postavená technológia a ako nefungoval vzťahový systém pri takomto dôležitom projekte. Povestnou poslednou kvapkou môže byť partnerovo administratívne

Sú družstvá, ktoré majú pozitívne skúsenosti, vykúpené počiatočnými starosťami, a sú družstvá, pre ktoré sa stanica stala nočnou morou.

zanedbanie žiadosti o štátny doplatok. Takto postihnuté bioplynové stanice sa bránia podaním predbežného opatrenia na súd a čakajú na výsledok. Stále im však chýbajú prostriedky na bežný chod a družstvo musí fungovať ďalej. V poľnohospodárstve sa totiž práce prerušiť nedajú.

JÁN KOVÁČ

Skúsenosť z RD Bzovík

„Bioplynová stanica nie je lacná záležitosť. Jej cena sa v priemere pohybuje okolo štyroch miliónov eur a takýto záväzok môže položiť družstvo na lopatky. My sme sa nespoliehali na investorov, ale všetko sme si zabezpečili vo vlastnej réžii. V prvých dvoch rokoch som polovicu svojho času venoval stavbe a rozbehnutiu stanice na požadovanú úroveň. Vravím, že ma to stálo desať rokov života, ale dnes si rozhodujeme sami a len v našich rukách je jej úspešná, alebo neúspešná prevádzka. Každý deň sa jej musíme venovať, aby sme pri rozumných nákladoch dostávali požadovaný výkon. Stanica síce beží naplno, ale zisk z nej nedosahujeme. Akurát dokážeme platiť načas úvery a dodávku surovín,“ povedal predseda družstva Bzovík, Juraj Petruš.

Skúsenosť z RD Turá Lúka v Myjave

„Naše družstvo si v začiatku spolupráce veľmi podrobne preštudovalo zmluvu s partnerom a nastavilo ju pre obe strany do bodky výhodne. Sústredili sme sa na presnú špecifikáciu dodávok do bioplynky tak, aby vyhovovali charakteru prác na našom družstve. Pochopili sme, že na to, aby bol projekt úspešný musíme do neho vložiť veľa úsilia a musíme tlačiť aj nášho partnera ku 110-percentnej snahe. Dokonca minulý rok sme museli akceptovať situáciu, že bioplynová stanica nám nebola schopná platiť za dodávku surovín. Tento nedostatok financií vo výške až 270 000 eur sme museli kryť z iných výrob. Našťastie sme silný a zdravý podnik a situáciu sme zvládli,“ hovorí predseda družstva Turá Lúka, Vladimír Volečko.

Bioplynová stanica Bzovík, v stopercentnom vlastníctve družstva, začala dobre fungovať až po dvoch veľmi ťažkých rokoch.